

staltning som den i det anførte Spørgsmaal omtalte vilde virke heldbringende paa de bestaaende Landbosforhold, og Spørgsmaalet bliver saa: hvad er Grunden til, at man i store Dele af Landet ønsker aabnet lettere Afgang til Erhvervelsen af Husmandslodder?

I første Række fremtræde to Aarsager til de mange bekræftende Svar paa det citerede Spørgsmaal: paa sine Steder er Grunden den, at der mangler Arbejdskraft, paa andre Steder er Vanskeligheden ved at komme i Besiddelse af Jord til Huslodder den virkende Aarsag, og ofte optræde begge disse Momenter i Forening*). Allerede heri ligger der en Antydning af, at efter som de Ulemper, der ønskes fjernede, ere forskellige, kan heller ikke Midlet til at afhjælpe dem blive ens overalt: Paa de Egne, hvor det er Mangel paa Arbejdskraft, der har fremkaldt alle de bekræftende Svar paa det omhandlede Spørgsmaal, vil man selvfølgelig ikke kunne stifte bedre Arbejdsforhold ved at udlægge saa store Huslodder, at Brugeren faar fuld Beseftigelse i Hjemmet, medens man paa den anden Side maatte endog kunde fremkalde Arbejdsløshed, hvis man paa de Egne, hvor der ikke mangler Arbejdskraft, og hvor man dog har udtalt sig til Gavn for Udlægning af Huslodder, vilde stabe saa smaa Huslodder, at de ikke kunde ernære en Familie.

Spørgsmaalet bliver herefter: Er Mangelen paa Arbejdskraft og Vanskeligheden ved at komme i Besiddelse af Jord de egentlige Grunde til Ønsket om, at der aabnes lettere Afgang til Erhvervelse af Husmandslodder — eller ere disse Momenter atter Udslag af dybere liggende Aarsager.

Med Hensyn til Mangelen paa Arbejdskraft findes dette Spørgsmaal besvaret i de statistiske Undersøgelser, Side 58—61, og det fremgaar heraf, at de eksisterende Huses Størrelse her har en meget stor Betydning; i de 7 Grupper: II., XV. og XVIII—XXII., hvor Mangelen paa Arbejdskraft spiller Hovedrollen**), er der gennemgaaende et forholdsvis stort Antal større Huse — Huse til mindst 3 Røer udgøre i disse Egne 38 pCt. af samtlige Huse, medens det tilsvarende Tal for Landet som Helhed betragtet kun er 21 pCt.***); af mindre Huse — til 2 Røer og derunder — er der derimod kun saa paa disse Egne. Det her omhandlede Forhold er dog ikke fuldstændig ens i alle de 7 Kommune grupper; der viser sig en Del Forskelligheder fra Sted til Sted, men en Ting kan med Sikkerhed fastslaaes, nemlig at Mangelen paa Arbejdskraft altid optræder sammen med forholdsvis saa Huse til 1 og 2 Røer — jærlig til 1 Rø; der er saaledes al Grund til at antage, at Mangelen paa Arbejdskraft er en Følge af, at der er forholdsvis saa saadanne mindre Huse.

Angaaende Vanskeligheden ved at komme i Besiddelse af Jord til Huslodder henvises til de statistiske Undersøgelser Side 61—64, hvor det er godtgjort, at der er 6 Grupper af Kommuner — nemlig IV.—VI., VIII., XIII. og XVII. — hvor det er Vanskeligheden ved at faa Jord, der har fremkaldt Ønsket om den paataente Foranstaltning Gennemførelse.†) I disse 6 Grupper viser det sig, at de eksisterende Huses Besiddelsesforhold afvige ikke saa lidt fra, hvad der ellers er almindeligt. Der omtales tre Besiddelsesformer: Selveje (Eje og Arvefæste), Fæste (Vinsfæste) og Leje, og i de 6 Grupper viser det sig, at der er forholdsvis saa Selvejerhuse (efter Husenes Størrelse 10—17 pCt. under det for Landet normale), medens baade Fæste- og Lejehuse ere stærkt repræsenterede. Dette Forhold gentager sig med stor Regelmæssighed i de 6 Grupper fra forskellige Egne af Landet — mest fremtrædende dog paa Øerne, hvor Fæstevæsenet har størst Udbredelse. Aarsagsforbindelsen kan her formentlig kun være den, at et udbredt Fæstevæsen er en Hindring for Udlægning af Huslodder, en Hindring, der viser sin Virkning deri, at der bliver saa Selvejerhuse og mange Lejehuse — hvilket sidste dog ikke viser sig paa Fyn, hvor kun Fæsteforholdet er fremtrædende, idet Lejeforholdet saa vel som Selvejet er trængt mere i Baggrunden, end man efter denne Landsdels almindelige Forhold skulde vente.

*) Angaaende Vanskeligheden ved at faa Jord og Mangelen paa Arbejdskraft henvises til de vedhæftede Kort II og III.

**) Meningen er ikke, at Mangelen paa Arbejdskraft altid er absolut størst i disse Grupper; men den synes her — mere end andre Steder — den eneste Aarsag til de mange bekræftende Svar paa det citerede Spørgsmaal; hvorfor man ved Behandlingen af disse Grupper kan vente at faa det bedste Overblik over Virkningerne af eller Aarsagerne til Mangelen paa Arbejdskraft.

***) Paa Grund af Bornholms særegne Hartkorn ere Husene der paa Øen her — og flere Steder i det følgende — ladte ude af Betragtning.

†) Fr. Note **).